

**Naj živi junaška,
protifašistična
Španija!**

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

UREDNIŠTVO in uprava: 34131 Trst,
Ul. Capitolina 3 - Telefon 744046, 744047
DOPISNIŠTVO za goriško pokrajino:
34170 Gorica, Ulica Locchi, 2
Telefon 24-36
NAROCNINA: Letna 1000 ., polletna 550
lir. Poštni tekoči račun: Trst 11/7000

Obnovljena izdaja - Leto XXII. - Štev. 19 (764)

TRST - 30. decembra 1970

Posamezna številka 50 lir

Petnajstodnevnik
Quindiciennale
Spediz. in abb.
post. Gruppo II

Nov zločin španskih fašistov

Vojaško sodišče v Burgosu obsodilo na smrt šest baskovskih rodoljubov

Ves omikani svet ogorčeno protestira

Francisco Xavier Izco de la Iglesia

Joacquin Gorostidi Artola

Eduardo Uriarte Romero

Francisco Xavier Martinez Larena

Mario Onandia Natxiondo

Jose Maria Dorronsoro Zeberio

Zaloigra v Burgosu je končana. Špansko vojaško sodišče je obsodilo na smrt šest mladih protifašistov-baskovskih rodoljubov, deset rodoljubov pa je obsodilo na dolgoletno ječo. Na smrt obsojeni so: Francisco Xavier Izco de la Iglesia, Joacquin Gorostidi Artola, Eduardo Uriarte Romero, Francisco Xavier Martinez Larena, Mario Onandia Nachiondo, Jose Maria Dorronsoro Zeberio.

Juana Dorronsoro Zeberio (žena Izca de la Iglesia) je obsojena na 50 let ječe, Iciar Aizpurus Egana (žena Gorostidija) na 15 let, Gregorio Lopez Irajuegui na 30 let, duhovnik Juan Extabe Garitacelaya na 50 let, duhovnik Julian Calzada Ugalde na dve leti in en dan, Jesus Abrisqueta Corta na 72 let, Victor Arana Bilbao na 70 let, Antonio Carrera Aguirre Barena na 12 let, Enrique Guezalada Larreta na 50 let, Maria Aranzazu Arrut je bila opriščena, vendar ne bo mogla zapustiti ječe, ker je bila že prej obsojena in je zaprta v neki norišnici.

Vest o obsodbi baskovskih rodoljubov je povzročila hudo ogorčenje po vsem omikanem svetu. Od vsepovsod se je dvi-

gnil val ogorčenih protestov in zahtev po reviziji procesa. Žal, vojaško sodišče ne pozna pri-ziva.

Odvetniki, ki so branili obtožence, so objavili skupno izjavo žrtev procesa. V izjavi je rečeno: «Ta brutalna razsodba nikakor ne vpliva na našo revolucionarno zavest. Od fašizma smo to pričakovali. Nadaljevali bomo naš boj do konca. Pozivamo svet in vsakogar, ki človeško čuti, naj stori vse, da bi preprečil ta novi zločin fašizma». Skupna izjava obsojenih se zaključuje z besedami v baskovskem jeziku «Euskadi ta Askatasuna», kar po naše pomeni Baskovska država in svoboda.

Španski fašistični režim, ki je

bil že prej omadeževan z nešte-timi zločini, se je z razsodbo v Burgosu še bolj omadeževal. Toda tudi proces v Burgosu ga ne more rešiti katastrofe. Tudi ta proces kliče po maščevanju.

Razsodba v Burgosu je grozodejstvo, ki bo še bolj povečalo odpor proti režimu.

Zakaj so obsodili baskovske rodoljube? Enostavno zato, ker se Baski kot en moč borijo proti fašizmu in zahtevajo narodno in socialno svobodo.

V marsikaterem pogledu je žaloigra, ki se je pravkar končala v Burgosu, podobna žaloigram, ki so jih pred desetletji uprizarili fašisti v Trstu, kjer so slovenske rodoljube obsodili na smrt ali pa na dolgoletno ječo. Toda zloglasno posebno sodišče ni moglo streti odpora, ne omajati vere v novo življenje. Prav gotovo ne bo tudi proces v Burgosu rešil španskega režima pred katastrofo.

Ob zaključku leta

Ob koncu leta se običajno potegnejo zaključki o doseženih uspehih v teku leta. Tudi če bi bilo to potrebno, ne moremo v tem kratkem članku napraviti take analize. Če se samo bežno ozremo na razvoj dogodkov v zadnjem času, ne da bi si delali prevelike iluzije, bomo ugotovili marsikatero zanimive in izredno pozitivne dogodke v splošnem političnem življenju pri nas in tako tudi kar zadeva bolj od bli-zu slovensko narodno skupnost v Italiji.

Kljub težavam, ki obstojajo še vedno, dobiva sindikalna enotnost, posebno v Trstu, konkretnije oblike, ki se izražajo v enotni borbi delavskega razreda vseh kategorij, ki vodijo velik boj za socialni in gospodarski napredek naše pokrajine in de-žele kakor tudi za velike in pomembne reforme v vsej državi. V tej borbi imajo svojo težo poleg sindikatov, delavske politične stranke, odločilno vlogo ima pa KPI s svojo močjo in svojimi jasnimi stališči.

Izredno pozitivna je bila tudi manifestacija kmetov, ki je bila v Trstu in je zbrala, pod naprednim programom za razvoj kmetijstva, kmetovalce iz vseh krajev naše dežele in na kateri so sodelovali, seveda, tudi naši slovenski kmetovalci. Tako kot obstoja enotnost in tovarštvo med slovenskimi in italijanskimi delavci, se krepi enotnost med kmetovalci obeh narodnosti.

Enotnost je bila za nas komuniste vedno beseda, ki je pomenila ves program borbe. Ta program se danes uresničuje vsepovsod. Slovenski in italijanski dijaki, pred nekaj leti razvojeni, so si zadnje čase podali roke prijateljstva in vodijo enotno borbo za demokratizacijo šole, za napredne šolske programe in za boljše pogoje učenja.

Pomembno zgodovinsko dejstvo predstavlja za Trst anti-fašistična enotnost, ki se je porodila na pobudo zavedne in anti-fašistične slovenske in italijanske mladine po znanih fašističnih in skvadrastičnih manifestacijah. Fašisti so upali, da bodo v Trstu zopet dobili ugodno razpoloženje za njihovo šovinistično in rasistično politiko proti Slovincem in za gonjo proti SFRJ. a tokrat so se presneto zmotili. Ostali so sami, povsem izolirani.

**Vsem prijateljem DELA
želimo srečno
novo leto 1971**

Razen vseh teh pozitivnih dogodkov je pa še enotnost vseh Slovencev v naši deželi, ki se je izoblikovala v odobritvi in podpisu enotne spomenice, ki je bila poslana ministrskemu predsedniku Colombu in drugim državnim in deželnim oblastem. Ta spomenica je izredno važen enoten dokument vse slovenske narodne skupnosti, ker vsebuje mnogo zahtev za nemoten razvoj

naše narodne skupnosti. Seveda, se ne moremo zadovoljiti s tem, da razpolagamo s takim dokumentom. Dolžnost vseh Slovencev oziroma vseh političnih strank, gibanj in ustanov, ki so spomenico podpisale je, da se borijo, da se vsebina spomenice uresniči. Takoj treba zahtevati, da Colombo sprejme slovensko delegacijo kot je postavljeno v spomenici. KPI potom svojih poslancev je v tem letu predložila okvirni zaščitni zakon za Slovence v naši deželi. Posl. Škerk je pred kratkim zahteval v poslanski zbornici, da bi čimprej razpravljali o zakonskem predlogu in, kot smo čitali, so se temu upirali samo fašistični poslanci. Že pred predložitvijo zakonskega osnutka smo trdili, da smo pripravljeni sprejeti vse pripombe, popravke, dopolnitve itd. in to ker se zavedamo, da smo ljudje in da lahko tudi zgrešimo.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Dušan Lovriha

Skupna resolucija slovenskih županov iz goriške pokrajine

Župani, odborniki in svetovalci iz treh slovenskih občin goriške pokrajine — Doberdoba, Sovodnjah in Števerjana — so imeli v nedeljo 27. decembra 1970 skupno sejo v Svodnjah. Soglasno so odobrili naslednjo resolucijo:

«Občinski sveti treh slovenskih občin na Goriškem — Doberdoba, Sovodnjah in Števerjana — zbrani na skupni seji na županstvu v Sovodnjah dne 27. decembra 1970;

odločno obsojajo nesramne fašistične izgrede in provokacije, ki skušajo v zadnjem času obnoviti nacionalistično mržnjo in ki spominjajo na metode in čase, ki jih je prebivalstvo naših občin dokončno obsodilo in ravnirilo v slavnem osvobodilnem boju;

ugtavljajo, da taki izpadi fašistov ogrožajo razvoj slovenske skupnosti v Italiji in ovirajo mirno sožitje ter plodno sodelovanje v prijateljskem duhu sosednih republik;

pozdravljajo enotne protifašistične manifestacije demokratičnih strank, ki so dokazale, da so kljub ideološkim razlikam odločene najti skupni jezik in skupen nastop, kadar gre za obrambo s krvjo in trpljenjem pridobljenih demokratičnih svobod;

zahtevajo, da se za nemoten razvoj in za nadaljne prijateljsko sožitje obeh tu živčih narodnosti ukinejo vsi preživeli fašistični zakoni in sprejmejo vsi tisti zakonski ukrepi, ki so potrebni za pravno ure-ditev položaja slovenske narodne skupnosti v Italiji;

izražajo željo, naj se obisk predsednika sosedne republike Jugoslavije čimprej izvrši za nadaljnjo poglobitev prijateljskega sodelovanja med obema sosednima narodoma, ki naj bosta še vnaprej zgled Evropi in svetu, kako se premaguje težave preteklosti in ustvarja ožračje pravega spoštovanja in sožitja med ljudmi dobre volje».

V rimski poslanski zbornici

Albin Škerk je obrazložil osnutek zakona za pravno zaščito Slovencev v Italiji

Poslanec Albin Škerk je v poslanski zbornici obrazložil osnutek zakona za pravno zaščito slovenske narodne manjšine v deželi Furlaniji-Juljski krajini. Ta zakonski osnutek je skupina komunističnih poslancev vložila 11. avgusta 1970, podpisali pa so ga poleg poslancev Škerka tudi poslanci Ingrao (vodja komunistične skupine), Lizzero iz Vidma, Giuliano Pajetta, Guidi, Malagugini, Scotoni, Raicich, Fasoli, Sandri in Cardia. V senatu je bil zakonski osnutek predložen že prej.

Poslanec Škerk je v uvodu svojega govora v zbornici (dne 16. decembra) najprej poudaril, da je bil zakonski osnutek za pravno zaščito slovenske manjšine izdelan po mnogih razpravah, v katerih so sodelovali številni tovariši in prijatelji Slovencev in Italijani ter je zato skupno delo tistih, ki so jim pri srcu pravice Slovencev.

«Brez bojazni, da me kdo demantira — je zamej rekel poslanec Škerk — lahko trdim, da je prebivalstvo, o katerem govorim, uživalo več pravic, ko je živelo v sklopu avstro-ogrškega cesarstva. Med dvema svetovnima vojnama pa je fašizem skušal na najbolj kriminalen način uničiti Slovence».

Te besede našega poslanca so hudo zbudile desničarje. Poslanec MSI Caradonna pa je zakričal proti Škerku: «Pojdi k Titu!», za kar ga je podpredsednik poslancev zbornice poslanec Boldrini, ki je vodil sejo, posvaril. Poslanec Škerk je nadaljeval svoj govor in rekel: «Fašizem je odvzel Slovincem osnovne pravice in vse, kar so si prej pridobili, uničil je slovenske šole, razpustil politične, kulturne in športne organizacije ter razbil vse gospodarske ustanove».

Ob teh besedah so se zopet oglasili desničarji in poslanec Caradonna je zakričal: «Dovolj je!», Manco (poslanec MSI) pa je prekinil govornika rekoč: «Ne moremo poslušati teh stvari! Slovinci so ubijali Italijane in ta — pokazal je na tov. Škerka — se zanima za sodišča, ki so sodila Slovence».

Po tem, ponovnem soupadu, je Škerk nadaljeval: «Fašizem je prepovedal ves slovenski tisk, prepovedal je uporabo slovenskega jezika ne samo v odnosih z oblastmi ter v javnih lokalih, temveč tudi v cerkvah, na ulicah in trgih. S posebnimi zakoni in z ukazi prefektov so spremenili tudi slovenske priimke».

Zopet se je oglasil poslanec Manco. Rekel je: «Morali bi več narediti!» Škerk pa je nadaljeval: «Fašizem je prepovedal slovenska krstna imena. To pa ni bilo vse. Na vse načine je Slovence zatiral. Zloglasno posebno sodišče je izreklo 20 smrtnih obsodb od teh jih je bilo 16 izrečenih proti Slovincem».

Iz desničarskih vrst so se zopet oglasili protesti. Predsednik seje je desničarske poslance ponovno posvaril ter jih prosil, naj ne prekinjajo govornika. «Poslanec Škerk ima pravico, da obrazloži zakonski predlog».

Tov. Škerk je nadaljeval: «Med mnogimi tisoči zapornikov, deportirancev in konfiniran-

cev, je bila približno tretjina Slovencev. O tem lahko pričajo različni tovariši v tej poslanski zbornici in v senatu, in med njimi predsednik Pertini, (Pertini je predsednik poslanske zbornice in pripada socialistični stranki. Op.uredn.), ki je moral skupaj s Slovenci prenašati najhujša mučenja in preganjanja. O vsem tem točno poroča knjiga "Aula IV", ki objavlja zapisnike raznih procesov zloglasnega fašističnega sodišča.

Prispevek Slovencev v osvobodilnem boju je bil ogromen in tudi zaradi tega imajo pravico zahtevati, kar jim pripada.

Po 25 letih od osvoboditve in po 22 letih republiške ustave Slovenci še vedno čakajo na povrnitev neprecenljive škode, ki jo je povzročil fašizem.

Niso še uveljavljene pravice, ki jih predvideva člen 6 ustave. Vse vlade, ki so si sledile v povojni dobi niso dokazale dobre volje, da bi rešile vprašanja, ki zanimajo slovensko narodno skupnost.

V korist Slovencev sta bila v vsem tem razdobju odobrena samo dva zakona: zakon števil. 1012 iz leta 1961, ki je pomanjkljiv in ki se nanaša na ustanovitev slovenskih šol v tržaški in goriški pokrajini in zakon števil. 935 iz leta 1956, ki ukinja prepoved uporabe slovenskih osebnih imen.

Naš zakonski predlog se deli na 17 členov in načeloma vsebuje predloge in zahteve Slovencev v Italiji. Predvsem gre za ukinitev vseh fašističnih zakonov, ki še vedno obstajajo in ki kršijo pravice državljanov slovenskega jezika. Poleg tega se predlaga odobritev vseh onih norm, ki jih predvidevajo ustava, londonski sporazum in deloma tudi deželni statut, ki zagotavlja normalni razvoj manjšin.

Pred kratkim je bila izdelana v podporo dolgoletnega boja Slovencev v Italiji skupna spomenica, ki vsebuje zahteve Slovencev. Spomenico je podpisalo 27 predstavnikov strank in gibanj, ki združujejo skoraj v celoti slovensko narodnostno skupnost na Tržaškem, Goriškem in v videmski pokrajini. Spomenica je bila poslana predsedniku vlade Colombu. Podpisniki spomenice so prosili, naj predsednik vlade šimprej sprejme odposlanec Slovencev. Izkoriščam to priložnost, da ponovim to zahtevo.

Nepriiznavanje narodnostnih pravic nudi ugodno priložnost neofašistom, da ponovno napadajo Slovence, kot se je to zgodilo 8. decembra v Trstu, ko so napadli in pretepli pet slovenskih študentov».

Poslanec Škerk je zaključil svoj govor rekoč: «Ta moja kratka izjava zaključujem s pozivom vsem političnim skupinam, ki se sklicujejo na odporniško gibanje, kot s pozivom predsedstvu poslanske zbornice in predsedstvu vlade, naj podpro zakonski predlog in olajšajo postopek, da se končno doseže pravica za prebivalstvo, ki je v preteklosti toliko pretrpelo».

Prav v teh dneh razpravljamo in odobravamo zakone, ki se nanašajo na drugo etnično manjšino, na manjšino v Zgornjem (Nadaljevanje na 4. strani)

Zasedanje odbora za etnično-lingvistične skupnosti

V dneh 2. in 3. januarja (po potrebi tudi 4.) 1971 bo na sedežu Slovenske prosvetne zveze v Trstu, ulica Geppa 9, zasedanje federalnega odbora za etnično-lingvistične skupnosti in za deželno kulturo v Italiji. Ta organizacija je včlanjena v mednarodno združenje za obrambo ogroženih jezikov in kultur - AIDLCM.

Dnevni red zasedanja je naslednji:

1. Poročilo o zasedanju Zveznega sveta AIDLCM, ki je bilo 31. oktobra in 1. novembra t.l. v Lyonu.
2. Poročilo o akcijah pri deželnih svetih z namenom, da bi v statute vključili določbe za zaščito etnično-jezikovnih manjšin in deželne kulture.
3. Izmenjava informacij o stanju posameznih skupnosti in koordinacija pobud posebno v odnosu do dežel z navadnim in s posebnim statutom.

4. Položaj slovenske skupnosti tudi v zvezi z zadnjimi hudimi fašističnimi provokacijami.

5. Popis prebivalstva.

6. Razno.

Zasedanje se bo pričelo v soboto 2. januarja ob 16.30.

Ob priliki zasedanja bo v istih prostorih tudi razstava periodičnega tiska narodnostnih manjšin v Italiji.

Prireditve v Trebčah

V soboto, 9. januarja 1971 ob 20. uri bo v Ljudskem domu v Trebčah vokalno-instrumentalni večer, na katerem bodo sodelovali:

- mešani pevski zbor Primorec,
- solistka Dorina Kante,
- orkester Miramar
- folklorni trio iz Trebč.

Zbor Primorec nastopi skupaj z orkestrom Miramar. Vodi Oskar Kjuder.

Pomembna svečanost na županstvu v Nabrežini

Zasluzeno priznanje Adu Slavcu in Josipu Terčonu

V petek 18. dec. je bila v Nabrežini izredna seja občinskega sveta, posvečena dvema zaslužnima upraviteljema za njuno 20-letno delovanje v korist vseh občanov. Na podlagi sklepa občinske uprave sta bila nagrajena z zlato kolajno večletni župan Josip Terčon in večletni odbornik Ado Slavec.

Ob polnoštevilni udeležbi sedanjih in prejšnjih svetovalcev je imel priložnostni govor župan dr. Drago Legiša, ki je z lepimi besedami prikazal plodno delo, ki sta ga opravila oba nagrajenca v najtežjih povojnih pogojih, kar je bilo visoko cenjeno od vsega prebivalstva. Sledili so kratki nagovori raznih političnih predstavnikov. V imenu svetovalske skupine komunistov je spregovorila tovarišica Zorka Legiša, ki je med drugim dejala:

«Pridružujemo se besedam župana in s tega mesta, tudi v imenu volivcev naše stranke, izražamo hvaležnost slavljencema».

Dragi Ado, ti, ki že iz otroških let nosiš v žepu izkaznico naše stranke, to se pravi, da si jo nosil tudi takrat, ko je nad nami divjal teror temnih časov, se nisi nikoli izmikal. Izbral si pot težav in trpljenja, vključil si se v vrste borcev NOB, postal partizanski oficir. Mnogo hudega si preživel preden te je pot po osvoboditvi pripeljala domov v Nabrežino. Odložil si uniformo in oro-

Protest ljubljanskih študentov

Poudarili so, da nočejo dobrih sosedskih odnosov na račun raznarodovanja zamejskih Slovencev

«Zapletljaji», ki so povzročili odpoved Titovega uradnega obiska v Italiji, in izgreli, ki so jih zagrešili fašisti in drugi desničarski skrajneži zlasti v Trstu, so razburili in vznemirili jugoslovanske narode, predvsem Slovence. V mnogih mestih so bile protestne demonstracije. V zvezi z velikim protestnim zborovanjem ljubljanskih študentov in mladine je Komunist, glasilo zveze komunistov Jugoslavije, objavil članek, iz katerega povzemamo naslednje:

«Zakaj so protestirali pove resolucija, ki so jo sprejeli na koncu zborovanja. V njej so obsodili vsakršne mednarodne spopade, ki jih je v svetu vedno več, ker jih izživajo in odkrito podpirajo hegemonistične sile. Predvsem pa so obsodili najnovejšo fašistično izzivanje v Italiji, šovinizem, ki se je pokazal ob praznovanju petdesetletnice korškega plebiscita, bolgarske zahteve po Makedoniji. V resoluciji so tudi poudarili, da podpirajo demokratske sile v Italiji in Avstriji, ki zahtevajo dosledno izpolnitev zakonskih in ustavnih določil».

Na zborovanju so spregovorili tako predstavniki ljubljanskih študentov kot makedonski študentje; v italijanščini študent s tržaške univerze, starejša tovariša, udeleženca NOB iz leta 1941; pa madžarski študent; pevec s protestno pesmijo in drugi. Da ne bi le govorili, kar so jim velevala čustva in razum, so svoje besede podprli z odlomki iz meddržavnih pogodb in sporazumov, ki pa jih te države kršijo ali ne upoštevajo. Tudi študentje, ki niso govorili, niso bili le pasivni poslušalci, soglašali so z govorniki, s ploskanjem, medklaci, glasnim odobravanjem in pesmijo. Med udeleženci so krožili tudi ciklostirani letaki z besedilom pesmi «Bandiera rossa», in raznimi gesli».

Kongresi sekcij KPI

Osrednje vodstvo KPI je pred nekaj meseci sklenilo sklicati kongrese vseh svojih 11.000 sekcij. Cilj tega sklepa je bil osredotočiti pozornost članov partije na stanje sekcij, na njihove sile in utrditve organizacije. Namen je tudi bil, ojačiti sekcijske odbore in osnovne organizacije.

Na Tržaškem so sekcijski kongresi v glavnem že zaključeni. Skoraj povsod je bila udeležba dobra. Tu se bomo omejili le na kratko poročilo o kongresih nekaterih sekcij na slovenskem podeželju.

Zanimiv je bil kongres sekcije v Bazovici. Prisotni so bili vsi člani partije in številni prijatelji. Udeleženci so z velikim zanimanjem poslušali politično poročilo pokrajinskega tajnika partije. Sprejeti so bili nekateri konkretni sklepi.

Zelo uspel je bil kongres dolinske sekcije. Na njem je govoril tudi senator Sema. Tovariši so razpravljali o krepitvi partijske organizacije in o raznih drugih aktualnih vprašanjih, zlasti še o akcijah za priznanje pravic Slovincem.

Tudi na Proseku je kongres zelo lepo potekal. O političnem položaju je govorila tov. Jelka Gerbec. Med drugim so na tem kongresu govorili tudi o akcijah proti fašističnim provokacijam.

Na Opčinah je kongres trajal dva dni. Politični pregled je podal tovariš Dolfi Wilhelm. Med drugim so tovariši razpravljali tudi o krepitvi organizacije.

Tudi na kongresih v Nabrežini, Trebčah, Lonjerju, Križu, Barkovljah, Podlonjerju in pri Magdaleni so tovariši razpravljali o prizadevanjih za organizacijsko čvrstitev.

DELO
glasilo KPI za slovensko
narodno manjšino
Direktor Marija Bernetič
Ureja uredniški odbor
Odgovorni urednik
Anton Mirko Kapelj
Tisk: Tip. Riva - Trst - Ul.
Torrebianca 12

Albin Škerk

BOJ ZA SVOBODO BASKOV

Španski fašisti so malemu narodu odvzeli vse pravice, ne morejo mu pa odvzeti vroče želje po svobodi

Zadnja leta svetovni tisk čedalje pogostje piše o Baskih, o njihovem boju proti španskemu fašizmu in za osvoboditev tega malega podjarmljenega naroda. Kljub temu pa je javnost še vedno premalo obveščena o narodu Baskov, o njegovi kulturi, o njegovem jeziku ter drugih njegovih značilnostih. Nekateri menijo, da so Baski prav za prav Španci in da je njihov jezik eno izmed mnogih španskih narečij.

Baski so narod. Po velikosti se ta narod lahko primerja s slovenskim narodom. Prebivajo na severu iberskega polotoka in ob vznožju pirenejskega gorovja. Glavnina baskovskega naroda prebiva na ozemlju, ki pripada Španiji, manjši del pa na ozemlju, ki pripada Franciji.

Nekateri narodoslovci menijo, da so Baski potomci iberskega plemena, ki je v starem veku prebivalo na istoimenskem, tj. iberskem polotoku, drugi pa menijo, da so predniki Baskov prišli na Zahod iz Zakavkazija, dokazujejo tudi, da na Zakavkazu še vedno prebiva neka narodnostna skupnost, čigar jezik in druge značilnosti zelo sličejo jeziku in značilnostim današnjih Baskov.

Neglede na to, kdo ima prav, je treba priznati, da Baski govorijo svoj jezik, ki ni prav nič podoben španskemu in ne drugim evropskim jezikom, da imajo lastno kulturo, še in navade, ki so jih ohranili kljub sto in stoletja trajajočemu zatiranju.

Pod Španijo spadajo štiri pokrajine z več ali manj pošpanjenimi imeni. Te so: Navarra, Biskaja, Alava in Guipuzcoa, baskovsko ozemlje, ki je v okviru Francije, pa je razdeljeno na departmae: Basse-Pyrénées, Soule, Labourd in Basse-Navarre.

Po uradnih podatkih živi v Španiji okrog 800.000 Baskov, v Franciji pa okrog 200.000 verjetneje pa je trditev, da na površini, ki meri 17.000 kv. km. in ki spada pod Španijo, živi okrog 2 milijona Baskov, na ozemlju, ki meri 2.800 kv. km. in ki spada pod Francijo pa okrog 220.000.

V pokrajinah, ki spadajo pod Španijo je razvita industrija (železarstvo, ladjedelništvo ipd.), v departmajih, ki spadajo pod Francijo pa se večina Baskov bavi z živinorejo in ribištvo.

Baski sami sebe imenujejo Euskaldunak, kar bi po naše pomenilo: tisti, ki imajo spretne roke, svoj jezik pa imenujejo euskara, Španci jih imenujejo Vascos, Francozi pa Basques.

Baski zahtevajo svobodo, zahtevajo zakone, ki so jih imeli do leta 1839.

V zadnjih desetletjih, zlasti pa v zadnjih letih se je boj za narodno svobodo in za odcepitev od Španije, močno okrepil. Lahko trdimo, da je geslo sedanjega boja Baskov ne navadna formula: $4 + 3 = 1$. Ta formula, s katero so v mnogih krajih opisani zidovi, pomeni, naj se štiri baskovske pokrajine, ki spadajo pod Španijo, skupaj s tremi baskovskimi pokrajinami, ki spadajo pod Francijo, združijo v eno samo neodvisno državo-Euzkadi, v kateri bi svobodno govorili jezik esukera in obnovili svoje stare zakone.

Španska demokratična republika priznala Baskom avtonomijo. Leta 1936 je nastala avtonomna baskovska republika Euzkadi. Po zlomu španske demokratične republike je bilo seveda konec tudi te republike. Španski fašisti so deželo Euzkadi razdelili na štiri pokrajine, rili proti njegovi falangi (tj. proti španskemu fašizmu).

Leta 1959 je prišlo do razkola v baskovski narodni stranki. Mladi narodnjaki so ustanovili svojo stranko imenovano ETA (tj. kratica az Euzkadi ta Askatasuna - Euzkadi Prve pomembnejše akcije te stranke niso uspeli in fašistična policija se je maščevala. Franco ni pozabil, da so se Euzkadi tj. Baski kot en mož bojevali.

Boj za narodno svobodo Euzkadov se navzlic hudemu terorju španskega režima nadaljuje.

Zastopniki Barkovljanov pri odborniku za javna dela

Dne 22. decembra je tržaški občinski odbornik za javna dela dr. Ugo Verza sprejel delegacijo prebivalcev Barkovelj, katero je spremljala občinska svetovalka KPI Jelka Gerbec. V delegaciji so bili zastopniki vseh predelov Barkovelj (od Judovca do Cjakov, Stare gore in Gašperetov, Klanca in Boveda). Delegacija je prikazala izredno slabo stanje cest, tako onih, ki vežejo zgornji del s spodnim delom Barkovelj, kot tistih, ki se s Furlanske ceste vzpenjajo na Staro goro, k Gašperetom. Cjakom in Rumeni hiši, in drugih, med katerimi je tudi ulica Dell'Uva, ki vodi do slovenskega in italijanskega otroškega vrta, in je obnovljena le v prvem delu, dočim je ves drugi del skoraj neprehoden. Delegacija je še posebej poudarila, da so zlasti zanemarjene ulice Panzera, Moncolano, Bonafata, zgornji del ceste do Gašperetov in ceste, ki pelje na Staro goro; prikazala je tudi neugodnosti, ki jih obstoječe stanje cest povzroča Barkovljanom (vse pomembne ustanove, javne službe, trgovine, lekarna, zdravniška ambulanta, pokopališče, šoli in vrta so namreč v spodnjem delu predmestja).

Delegacija Barkovljanov je pred-

Zadnja vest

Medtem, ko je bil list v tisku, je bila objavljena naslednja vest:

Gen. Franco je pomilostil 6 baskovskih rodoljubov, ki jih je vojaško sodišče obsodilo na smrt.

Španski fašistični režim je hudo omajan, zato je moral kloniti.

To je šele prva zmaga protifašistov.

stavnika občinske uprave seznanila tudi z drugimi problemi, kot je npr. problem pokopališča. Kot je znano, so oblasti pred tremi leti odredile, da se na barkovljanskem pokopališču ne sme pokopavati niti domačinov in to do leta 1971. Delegacija je vprašala predstavnika občinske uprave, če bo v bodoče na barkovljanskem pokopališču dovoljeno pokopavati samo mrlične iz tamkajšnje območja, to se pravi samo domačine.

Slovenski aktiv

V soboto 19. decembra je bil v Trstu sestanek slovenskih aktivistov KPI. Na sestanku so razpravljali o pripravi na proslavljanje 50-letnice ustanovitve KPI. O pripravi na 50-letnico je poročala tovarišica Marija Bernetičeva. Med drugim so tovariši govorili tudi o zbiranju zgodovinskega gradiva.

Na istem sestanku so slovenski komunisti razpravljali tudi o akciji, ki je združena s predložitvijo osnutka zakona za pravno priznanje in zaščito Slovencev v deželi Furlaniji Juljski krajini. O tem vprašanju je poročal tovariš Dušan Kodrič.

Jok, brate!

«Prikazen blodi po Evropi, prikazen komunizma...»

Morda pa je le slučaj, če je med svojim že nad stoletnim sprehajanjem pokukala, ponoči, kot se duhovom spodobi, tudi v zasedene slovenske šole. Obsedla je štiri, pet dijakov, kot vrag v srednjem veku in si iz njih naredila krotko orodje. Od tedaj živi v njih, ki se navzven niso spremenili, in preko nasmeška lepe črnolaste zavaja mlade v greh. Pa ne v greh mesa, bognečaj! Oh, ne. Hujše je grešno razpoloženje človeka, ki postaja neubogljiv višjim, samostojno misli, celo kritizira vesoljni red, ki je od zgoraj dan tudi za najmanjše podrobnosti, kot je vstajanje v klopi, ko gospod Profesor vstopi v razred.

Ne vemo, kdo je ta vesoljni red določil. Gospod Bog ne. Verjetno ga je prepustil svojim nepoklicanim vikarjem, piskajočim malim ravnateljem z napoleonovskimi popadki, šolskim (in ne radijskim) mamicam s policijo v žepu in lovcom na duhove komunizma, strokovnjakom za predmet «instrumentalizacija».

Verjetno vedo to najbolje povedati nedolžni dijaki, ki so — kot poštarji — nesli enemu izmed teh vikarjev vabilo na dom. Povabil jih je, naj prisedejo in jim razložijo Resnico. V začetku sicer zmeden, ker so ga dijaki zasačili brez kapuce, ki jo nosi že od inkvizicije sem, je vedel točno povedati, da sluti prisotnost zasvoženega Prikazni v zasedenih šolah. Prejšnje noči je v Predolu, med eno in drug pesmico, prebrskal svoje svežnje podatkov (inkvizicija ali sifar?) in bridko spoznal, da je Prikazen obsedla mlado opensko črnolasko, mladega katoličana

in brhko suhljato dekletce in še četrtega fanta, ki je, kot vsi ostali, kriv le tega, da misli s svojo glavo.

Srečni smo, da je vendar le leto 1970 in da so grmade ostale v daljni preteklosti. Gospod vikar, ni vam treba zbirati suhljadi po openskem Krasu, nobenega ne bomo sežgali sredi Brdine! Jok, brate!

«No, no, grmade morda že ne... kaj pa policija, karabinjerji?» Kot način dialoga z dijaki je res vrstjen, kajne? Karabinjerji v lepih črnih uniformah z belim pasom počez so najprimernejše sredstvo za pošten dialog. Kot globoki poznavalci slovenskega šolstva, manjšinskih problemov in openske lirike najbolje vedo, kako in kam (skozi vrata, namreč!). Pa brez zamere.

Za zaključek. Taka je naša žalostna slovenska idila. Vsi piskajo o enotnosti in Slovenstvu (z velikim «S»), ko pa ga nekdo uresničuje v boju, tedaj Cicillo Cacace iz Roccanuccia di Sotto z belim pasom preko črne uniforme tudi prav pride. Vsem kozolcem in široki slovenski duši v brk.

In zadnji predlog ničesar krivim karabinjerjem, ker izvršujejo samo ukaze šolskih mamic in prijateljev s širokim nasmehom: če bo nekega dne izgubil mesto slovenskega ravnatelja, bo mali piskajoči Napoleon z naježeno užaljenostjo lahko prošil za sprejem v službo... žandarja.

V tem je strokovno boljši.

Črt

PS: Gospodu pesniku, ki stanuje na Opčinah, iz vsega srca hvala. Če je vsak mlad človek, ki misli s svojo glavo in kritično, komunist, tedaj nismo slišali lepšega priznanja.

Nekaj misli o novi športni politiki

Prve dneve decembra meseca je bila ustanovljena v Trstu Slovenska športna in rekreacijska zveza. Dejstvo kot tako je zbudilo med našimi rojaki precejšno pozornost, saj je v današnjih dneh velik odstotek dejavnosti mladine usmerjen prav na športno področje. Ni torej čudno če so se okrog tega tako pomembnega dejstva razvila najrazličnejša mnenja mladih in starejših ljudi, ki so se in se s športom na katerikoli način ukvarjajo.

S tem člankom želim odpreti debato o športni problematiki pri nas. Izbijam pač neke iz dejstva, da so si zainteresirani že prebrali osnutek pravilnika novoustanovljene Zveze in so zato že absorbirali njegovo vsebino. Če si namreč pobliže in natančneje ogledamo pravilnik lahko zasledimo, da je ta v precejšni meri neka ponesrečena kopija statuta italijanskega olimpijskega državnega komiteja (CONI) in kot tak nosi v veliki večini svojega jedra vidne pomanjkljivosti moderne in demokratične pojmovanja športne politike.

Ker je to poglavje zelo obsežno bi se rad zaustavil prej pri ustanovitvi Zveze kot take. Zdi se mi predvsem, da so ustanovitelji preveč poudarjali v nacionalističnem duhu tiste pogoje, katerih bi se morala društva, včlanjena v Zvezo, držati. Predvsem se čudim dejstvu, kako morajo nekateri «vidni športni delavci», ki se imajo za predstavnike športnih društev, kjer imamo 90% napredno usmerjenih ljudi, po 25 letih še nadalje zapirati v svojo lupino in voditi skrbano teorijo takojmenovane «čiste rase».

Če se borimo kot Slovenci za uveljavitev naših pravic in imamo ob naši strani vse napredne ljudi italijanskega porekla, kako moramo biti tako «ozki», da bomo odklonili v našem okolju prisotnost tistega človeka, ki se bori za spremembo naše družbe tako kot mi, pa naj si bo to v tovarni, v šoli ali kjerkoli drugje. Ne moremo in ne smemo dopuščati zato, da nam bodo posamezni Kopitarji solili pamet.

Po mojem mnenju gre tu predvsem za politično vprašanje, katerega pa žal prisotni na ustanovnem občnem zboru Zveze si ga niso verjetno niti zamislili. Ko govorimo namreč o narodnoobrambni politiki moramo paziti, da ne bo ta sinonim izvenel «kar je tvoje je moje, a kar je moje je samo moje». V takem duhu si namreč ne moremo zamisliti neke pravilne Zveze, ki bi koordinirala amaterski šport.

Seveda pri tem ne smemo pozabiti, da obstaja problem vzgoje, ki ga večkrat slišimo iz ust športnih majstrov. Problem je po mojem mnenju brezdvoma tesno povezan s športom. Vendar moramo iskati pravi ključ rešitve predvsem v vzgoji. ki jo dajeta naši mladini šola in kulturna društva.

Ne gre pa seveda le za problem vzgoje temveč in predvsem za narodno zavednost vsakega človeka. Narodno zavedni človek, pa naj si bo katerekoli narodnosti, se bo počutil v napredno usmerjenih organizacijah v takem okolju, ki mu bo domače, ki ga ne bo ogrožalo in ki ga bo v vsaki nevarnosti ščitilo. Zato sem mnenja, da je Zveza koristna le kot koordinacijski organ naprednih športnih organizacij, kajti le tako, ali pa prišlona športnem področju do neke dušitve, pač pa do iskrenega prijateljstva ter globljega spoznavanja in spoštovanja posameznih vrednot.

V ta namen bi zato načel poglavje nove športne politike, ki je v skladu z načeli demokratičnega in ljudskega pojmovanja športa, v našem ožjem okolju pa v skladu z duhom in tradicijami NOB.

V naši deželi takojmenovani «masovni šport» (gre predvsem za nogomet) prikazuje velike pomanjkljivosti, ki se izražajo predvsem v astronomskih dohodkih posameznih atletov, ki postajajo v časom hote ali nebote neke vrste mitološka bitja. Na ta način pridemo do sledečih zaključkov:

1) Avtomatična izključitev vseh tistih, ki se niso zmožni primerjati s profesionalci.

2) Podpizovanje tega fenomena s pomočjo reakcionarne športne kulture.

Če vzamemo ti dejstvu, kot stvarno stanje današnjega športa, je nujno potrebno, da se vprašamo, kako moramo pojmovati pravilno športno politiko. V takih primerih se moramo bržkone vprašati, kaj smatramo sploh za nekaj športnega? Šport mora biti po mojem mnenju predvsem «zrel dejavnik» kulture in socialne politike nekega naroda.

Prekinitev vsake fizične dejavnosti po neki določeni meji starosti je na primer za naše prebivalstvo zelo nevarna poteza. S tem namreč že v mladih letih ne omejimo le fizično zdravje človeka, temveč v večini primerov se ta dejavnik izraža pri umskem delu na najrazličnejših ravneh. Nujno potrebna je zato reorganizacija strukture in vodilnih organov v športni politiki. In tu odkrijemo spet drugo veliko vrzel, saj manjka vsaka povezava med športno politiko in politiko prostega časa predvsem, kar zadeva športne in rekreacijske objekte.

Po tem sintetičnem prikazu je torej razvidno, da moramo iskati zgrešeno pojmovanje športa v Italiji predvsem v organizaciji CONI.

Zavedati se pač moramo, da iz že tako skrčenih športnih vrst ne smemo izhajati le nepremagljivi športniki, ki so za narod pravi miti in ki kvirajo naravno okolje, ogroženo že tako in tako od moderne tehnologije.

Vsakor se bo seveda logično vprašal, zakaj ne obsodimo tako zgrešeno politiko Conia. Odgovor najdemo lahko delno v pravilniku olimpijske Zveze, v katerem je poudarjeno, da nima nihče pravice (ne v imenu športnega društva ne kot posameznik), ki je vključen v CONI, dajati katere koli izjave (pismene ali ustne), ki bi žalila dejavnost in prestiž Zveze. Na ta način organi Conia že 25 let vodijo brez skrbi, da bi bili razkriti, zgrešeno in nedemokratično športno politiko.

Zadnje čase pa so se vidni predstavniki olimpijske Zveze zavedli, da prihaja (žal s precejšnjo zamudo) iz vrst naprednih italijanskih strank ostra odsodba proti takemu načinu vodenja športne politike. Zato so po dolgem sladkem spanju vodilni organi Conia skušali neke zakriti svoje krivično delovanje. V ta namen so organizirali Mladinske igre (Giochi della gioventù), ki pa niso niti v malenkostni meri prikazale pravo ljudsko amatersko športno dejavnost. Dovolj nam mora biti dejstvo, da je bilo porabljenih 90% razpoložljivih finančnih sredstev za propagando in «razne stroške», medtem ko ostalih 10% ni zadostovalo niti za kritje dejanskih stroškov, kaj pa še za športne centre, nabavo potrebnega materiala, stroškov za trenerje, sodnike itd.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Akcija za postavitve spomenika štandreškim partizanom

Štandrežci so sklenili, da se mora v njihovem kraju postaviti spomenik padlim v NOB. O tem smo že poročali. Poročali smo tudi, da so v teku prve akcije za uresničitev tega sklepa.

Prejšnji teden so predstavniki krajevnega združenja partizanov - ANPI in predstavniki prosvetnega društva Oton Župančič predložili goriškemu županu peticijo s 558 podpisov, v kateri zahtevajo postavitev spomenika z dvojezičnim napi-

som. V dokumentu je tudi rečeno, naj bi se ustanovil pripravljalni odbor, v katerem bi sodelovali predstavniki vseh, političnih, družbenih in prosvetnih organizacij in goriška občina. Želja pobudnikov te akcije je, da bi bil spomenik postavljen pred 25. aprilom 1971.

Pobuda, ki jo je sprožila občinska svetovalka KPI tov. Vilma Brajnik Corva, in za katero sta se takoj zavezala PD Oton Župančič in združenje ANPI, je naletela na ugoden odmev. Število podpisov dokazuje, kako živ je duh protifašističnega odporništva in kako trdne so vezi, ki vežejo našega človeka na NOB.

Goriški župan, ki je sprejel odposlanca iz Štandreža, ni dal nobene konkretnega zagotovila, vendar pa lahko pričakujemo, da bo zadeva prišla do cilja, saj se zanj zavzemajo tudi stranke leve sredine.

ZAVAROVALNICA

UNIPOL

zavarovalna družba,
ki jo upravljajo predstavniki
delavcev

zavaruje proti nezgodam,
požaru, itd.

Generalna agencija v

TRSTU

Viale D'Annunzio 4
telef. 76-32-18

želi srečno novo leto

Viktor Bogatec

KROJAČ

SV. KRIŽ 99 - telef. 22-51-63

želi srečno novo leto

ALDO MAURI

Gradbeni material in
higiensko-sanitarne
naprave

BOLJUNEC - telef. 22-81-66

želi srečno novo leto

Mehanična delavnica
in trgovina jestvin

LUCIAN ŽERJAL

DOLINA 348 - telef. 22-81-43

želi srečno novo leto

MARKET ŽERJAL

BOLJUNEC

želi srečno novo leto

MESNICA

BRANKO ŽERJAL

BOLJUNEC

telef. 22-81-23

želi srečno novo leto

PODJETJE

DANILO ŽERJAL

(kopalni stroji)

BOLJUNEC

želi srečno novo leto

SLOVENSKO GLEDALIŠČE

V TRSTU

Jaka Štoka

MOČ UNIFORME

burka s petjem v treh dejanjih
V nedeljo, 3. januarja 1971 ob 17.
uri v Prosvetni dvorani Igo Gru-
den v Nabrežini.

25-letnica PD Vesna v Križu

Prosvetno društvo Vesna v Križu je svečano proslavilo 25-letnico obnove svoje delovanja. Prireditve, ki je bila v Ljudskem domu v soboto 26. decembra se je udeležilo veliko število vaščanov in okoličanov. Nastopili so pevski zbori Vesna iz Križa, Igo Gruden iz Nabrežine, «Fantje izpod Grmade» in moški oktet iz Trbovelj, sodelovala je tudi domača mladinska godba na pihala. O delovanju prosvetnega društva je govoril predsednik Vojko Devetak. Pozdrave SPZ je prinesel njen podpredsednik Sveto Grgič, pozdrave trboveljskega Delavsko-prosvetnega društva Svoboda II. pa Stane Šustar. Na prireditvi sta sodelovala tudi kriška rojaka, pesnik Miroslav Košuta, ki je med drugim recitiral pesem, posvečeno baskovskim rodoljubom, in pa Livij Košuta, član Slovenskega gledališča.

Ob zaključku leta

(Nadaljevanje s 1. strani)

Kljub temu pa smo pozvali druge stranke, ki vključujejo v svoje vrste Slovence, naj predložijo tudi podoben zakonski predlog in to ker je znano iz izkušenj, da čimveč zakonskih predlogov obstaja, tem hitreje se o njih razpravlja in sklepa.

Spričo vseh navedenih in še mnogih drugih dejstev, lahko rečemo, da leto ki se zaključuje, pomeni zgodovinsko prelomnico pri nas in da lahko pričakujemo, da bodo v novem letu storjeni novi koraki naprej.

Osnutek zakona

(Nadaljevanje z 2. strani)

Poadižju. Začnimo čim prej razpravo, da bi lahko zadovoljivo rešili tudi vprašanje slovenske manjšine v deželi Furlaniji-Juljski krajini».

Po končanem govoru poslanca Škerka je podtajnik za notranje zadeve, poslanec Sarti izjavil, da vlada nima pridržkov.

Predsednik se je stavil predlog na glasovanje.

Predlog je bil odobren.

Storjen je bil torej korak naprej. Pozitivno je zlasti to, da so vse skupine, ki se sklicujejo na odporništvo soglašale s tem, da se zakonski osnutek sprejme, kar lahko pomeni začetek pristopa k razpravi.

Športna politika

(Nadaljevanje s 3. strani)

Nujno potrebno je zato dvigniti športno raven, da bo postala tako živ dejavnik na področju splošne ljudske kulture.

Novo športno politiko moramo zato postaviti na noge le s skupnim koordiniranim delovanjem. Pri tem morajo sodelovati zdravniki, profesorji telovadbe, zastopniki ministrstva za javno vzgojo, za delo in za javna dela.

Če menimo zato, da spada šport med neprecenljive vrline vsakega naroda, je nujno potrebno, da je pokrovitelj nad vsem tem skupnim delovanjem država, ki mora skrbeti predvsem, da bodo omenjeni organi vodili svoje programe tako, da bodo v skladu s pravilno linijo amaterske športne politike. Sp. Z.

Cenjene bralce obvešča-
mo, da bo prihodnja števil-
ka DELA izšla dne 21. ja-
nuarja 1971, to je na dan,
ko bo KPI slavila 50 letnico
svojega obstoja.

UREDNIŠTVO

PRISPEVKI

Tovarišica Emilija Maver iz Domja da-
ruje 4.000 lir za sklad Dela.
Tovarišica Tončka Vidav in tovariš Just
Pečar iz Banov darujeta vsak po 500
lir za sklad Dela.

Vsem prisrčna hvala.

JOSIP OTA

BRIVEC v BOLJUNCU

želi srečno novo leto

PEKARNA

ZORA ČOK

OPČINE - Narodna ulica 61

želi srečno novo leto

GOSTILNA

GUŠTIN

ZGONIK

želi srečno novo leto

TRŽAŠKA KNJIGARNA

TRST - ULICA SV. FRANČIŠKA 20 - TELEFON 61-792

*Vošči vsem svojim cenjenim odjemalcem in
prijateljem srečno in uspehov polno novo leto*

PEKARNA

OTA

BOLJUNEC

želi srečno novo leto

DRAGO SLAVEC

GRADBENO PODJETJE

DOLINA 247

Telef. 22-81-56

želi srečno novo leto

KMETIJSKA ZADRUGA

stroji in orodje za kmetijstvo in vrtnarstvo
zaloga semen

□

TRST - Ulica Ugo Foscolo 1 - telef. 94-386

želi srečno novo leto

ZALOGA DOMAČIH IN SORTNIH VIN TER LIKERJEV
— UVOZ IN IZVOZ —

MIRAN KURET

TRST

Ulica Valdirivo 3 - telef. 28-926

želi srečno novo leto

La Triestina di Abbigliamento

TRST

Trg Ponterosso 2/II. nadstropje - telef. 36-860

Trgovina manufakture in čevljev
konfekcije za moške, ženske in otroke

želi srečno novo leto

BANKA

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. p. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA LIR 600.000.000 - VPLAČANIH LIR 300.000.000

Tekoči računi - hranilne vloge - krožni čeki
varnostne skrinjice - neprekinjena blagajna
Dopisniki po vsej Italiji

MENJAVA VSEH TUJIH VALUT

TRST - ULICA FABIO FILZI 10 - TELEF. 38-101 - 38-045

BRZOJAVNI NASLOV: BANKRED